

- Spasavanje

Postupak s povređenima

- Pod spasavanjem se podrazumeva:
 - pružanje pomoći licima koja ne mogu sama da se evakuišu,
 - pružanje prve pomoći povređenim osobama,
 - otklanjanje nastalih opasnosti i
 - spasavanje životinja i imovine.
- Kod spasavanja osoba prioritet imaju deca, bolesne i nemoćne osobe, žene, pa muškarci.

Postupak s povređenima

- Spasavanje se sprovodi u slučaju opasnosti koje prete ugroženim osobama od: požara, eksplozije, širenja otrovnih gasova ili para opasnih materija, poplava, smrzavanja, zatrpavanja, groma i elektriciteta, vetra, i drugih nepredvidivih situacija kada je to potrebno.

Postupak s povređenima

- Pregled i druge mere prve pomoći treba obaviti na mestu gde je povređena osoba pronađena, osim ako to nije moguće jer su povređeni i spasilac na tom mestu ugroženi, ili ako mesto nesreće ne pruža sigurne uvlove za boravak.
- U tom slučaju, pre premeštanja, povređenog treba pregledati, a zatim prilagoditi premeštanje povređenog prema vrsti povreda i opštem stanju.
- Ako postoji velika opasnost od požara, rušenja zgrade, ugrožavanja opasnim materijama, povređenog treba premestiti i bez prethodnog pregleda.

Postupak s povređenima

- Postupak obično počinje pregledom povređenog. Posle pregleda povređeni se postavlja u odgovarajući položaj s obzirom na vrstu povrede. Pre pružanja pomoći povređenom treba ukloniti odeću s dela tela gde je povreda, zatim pružiti prvu pomoć u zavisnosti od vrste povrede i opšteg stanja povređenog. Posle pružene pomoći povređeni se prevozi u zdravstvenu ustanovu ili sigurno mesto do dolaska medicinskog osoblja.

Pregled povređenog

- Pri pregledu nije dovoljno samo pronaći mesto vidljive povrede nego je važnije uočiti znakove poremećaja opšteg stanja zdravlja povređene osobe. Na osnovu tih znakova ocenjuje se opšti poremećaj zdravlja. To je značajnije u pogledu hitnosti pružanja pomoći nego sama lokalna povreda. Posebnu pažnju treba obratiti na:
 - sigurne znake smrti,
 - gubitak svesti i
 - jako arterijsko krvarenje.

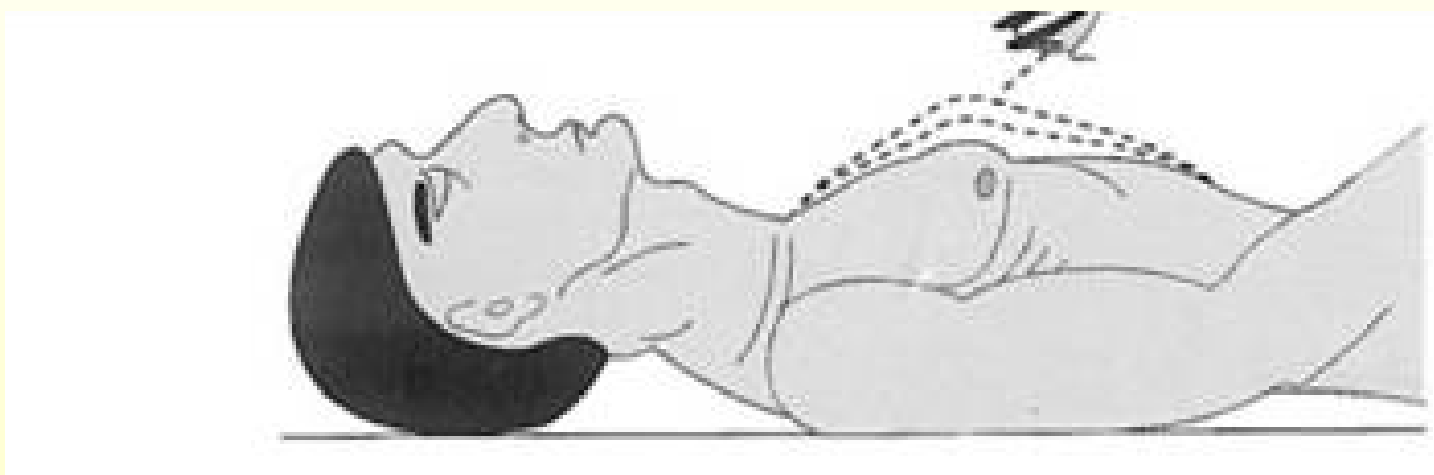
Sigurni znaci smrti

- Sigurni znaci smrti su:
 - Zenice su vrlo proširene, a kad se očna jabučica pritisne sa strane, zenica se izduži i postane ovalna (ne vraća se u prvobitni položaj).
 - Mrtvačke pege, modro ljubičaste boje nalaze se na strani na kojoj osoba leži, a posledica su slivanja krvi u najniže delove tela.
 - Mlohavost, ukočenost, odmah posle smrti telo je mlohavo, a posle prelazi u ukočenost zglobova.

Nesvesno stanje

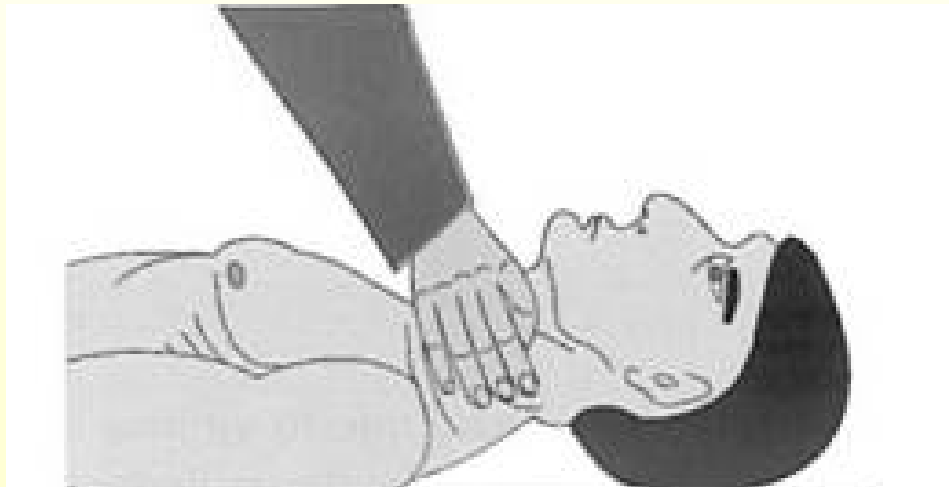
- Disanje se utvrđuje posmatranjem ili stavljanjem ruku na grudni koš. Disanje može biti:
 - normalno (12-14 puta u minuti),
 - ubrzano,
 - usporeno,
 - površno i
 - duboko.
- Ako grudni koš miruje, unesrećeni ne diše.

Posmatranjem ili stavljanjem ruku na grudni koš utvrđuje se da li povređena osoba diše

- Rad srca se utvrđuje pipanjem vratne arterije. Puls može biti :
 - normalan (60-80 puta u minuti),
 - ubrzan ili
 - usporen.
- Pipanjem može da se oseti ili čvrsto udaranje pulsa na jagodice prstiju ili je puls mekan, pa se jedva oseća. Ako se puls (bilo) ne oseća pipanjem, srce miruje.

Pipanjem vratne arterije oseća se da li radi srce

- Boja kože ukazuje na poremećaj opšteg stanja:
 - Bleda boja je prisutna kod stanja krvarenja i šoka;
 - Plavetnilo kože upućuje na gušenje;
 - Koža može biti hladna ili topla i orošena znojem.

- Pregled povređenog dela tela izvodi se prema informacijama unesrećenog i ličnim zapažanjima. Ako je povređeni u besvesnom stanju, mora da se izvrši pregled celog tela (glave i vrata, trupa i ekstremiteta (ruku i nogu). Pogrešno je da se pri pregledu smatra da je prva otkrivena povreda ili povreda koja je naročito uočljiva (povreda glave) istovremeno i jedina povreda.

- Često postoje, osim pojedinačnih, i mnogostruke povrede raznih delova tela koje mogu biti izazvane raznim uzrocima, a bez jasno vidljivih spoljašnjih manifestacija. Od posebnog značenja je, s obzirom na moguće teške posledice, otkrivanje preloma kičme.

- Uklanjanje odeće zbog pregleda i pružanja pomoći obavlja se ako je povređeni upozorio gde je mesto povrede. Tada treba ukloniti odeću samo s određenog mesta. Kod onesvešćenih osoba, zbog nedostatka podataka o mestu povrede, skida se odeća s velikih površina tela zbog celovitog pregleda.

- Nepromišljeni i grubi postupak, vezan s pokretanjem ruku i nogu, može da bude uzrok pogoršanja postojećih povreda, izazivanja jakih bolova, posebno u slučaju preloma i teških opekotina.

Paranje odeće po šavu

- Paranjem odeće po šavu i skidanjem s mesta povrede izbegava se nepotrebno pomeranje i dodatno povređivanje, a povređenom se najmanje odeća oštećuje. Na mestu opekotina, gde je odeća zalepljena uz telo, ne sme da se nasilno skida, već se na tom mestu iseče.

- Ako je moguće, odeća se skida tako da se kaput, jakna, bluza i slično raskopčava. Prvo se skida rukav sa zdrave strane slobodno pomerajući ruku, a zatim bez pomeranja oprezno skida rukav s povređene ruke.

Uklanjanje odeće

- Prilikom skidanja pantalona treba istovremeno skidati obe nogavice. Ako su pantalone uske ili je povreda teška, treba ih rasparati.
- Obuća se skida samo kada je povreda unutar ili uz ivicu obuće. Ako obuća nije komotna i teško se skida, treba je rasparati po šavu i skidati uz pridržavanje stopala.

Prva pomoć

- Prva pomoć je skup radnji kojima se pomaže povređenoj ili iznenada oboleloj osobi na licu mesta, na poslu, u kući ili na javnom mestu pre dolaska ekipe hitne medicinske pomoći. Prva pomoć je nastojanje da se ukupnim ponašanjem i rečima ohrabrenja stekne poverenje i stvori osećaj sigurnosti zdravstveno ugroženoj osobi.

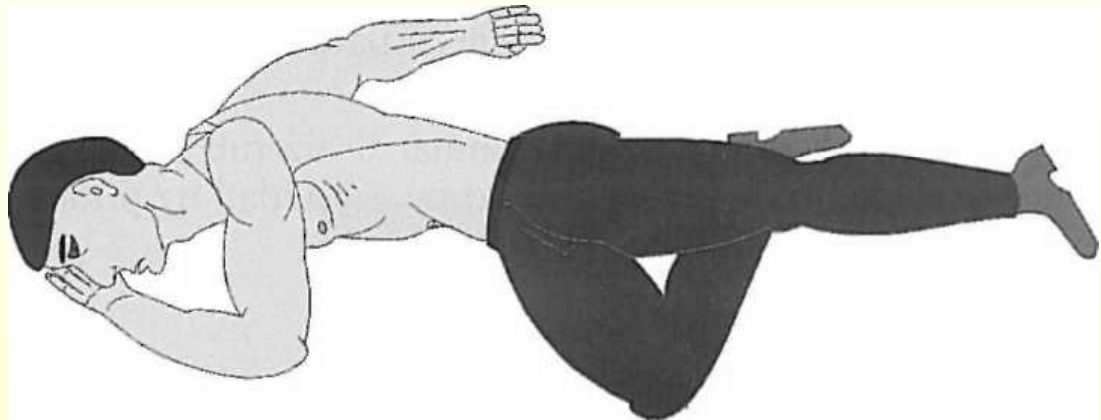
- Prva pomoć je najvažniji postupak i obuhvata tačno određene zahvate za pojedine povrede ili stanja:
 - veštačko disanje i masaža srca prilikom oživljavanja,
 - postavljanje zaštitnih maski ili izolacijskih aparata na respiratorne organe prilikom isticanja opasnih materija,
 - izvlačenje jezika i čišćenje ždrela ili stavljanje u bočni položaj prilikom mehaničkog gušenja,
 - zaustavljanje krvarenja i previjanje prilikom ranjavanja i
 - imobilizacija prilikom preloma i iščašenja, opsežnih opekotina i rana na rukama i nogama, itd.

- Svaku pomoć koja se može odložiti bez opasnosti za ugrožene osobe potrebno je prepustiti stručnom medicinskom osoblju. Na ugroženom mestu potrebno je pomoći samo onoj osobi kojoj prethodi neposredna životna opasnost. Spasioci ne smeju da svojim postupcima naude ugroženoj osobi, odnosno ne smeju da dopuste da svojim ishitrenim i nepromišljenim postupcima pogoršaju stanje ugroženih

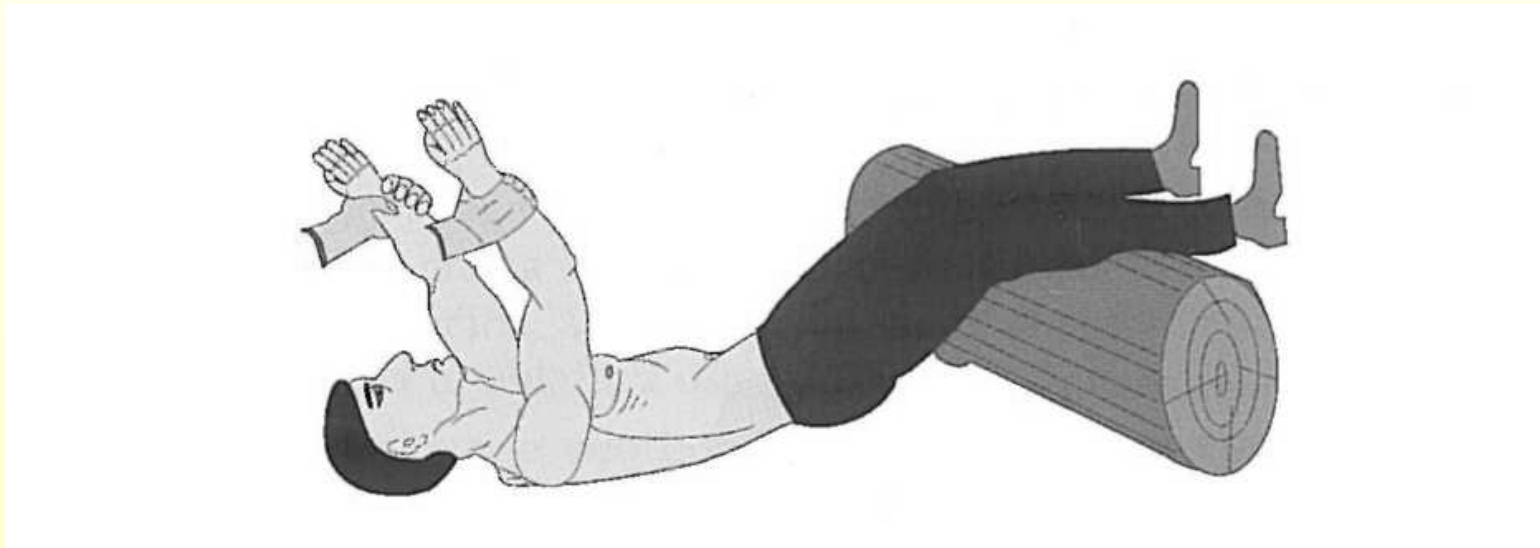
Položaj povređenog

- Položaj povređenog je vrlo važan deo spasavanja. U nekim slučajevima od položaja zavisi život (krvarenje, nesvest), nekada poboljšava objektivno stanje, a nekada samo subjektivni osećaj povređenog. Pogrešno je mišljenje da povređenog treba staviti u odgovarajući položaj samo za vreme prevoza. Povređeni se stavlja u odgovarajući položaj obično posle pružene prve pomoći, ali je nekad potrebno to učiniti odmah čim se stanje uoči, pa čak i pre detaljnog pregleda, kao kod gušenja u nesvesnom stanju ili kod krvarenja.

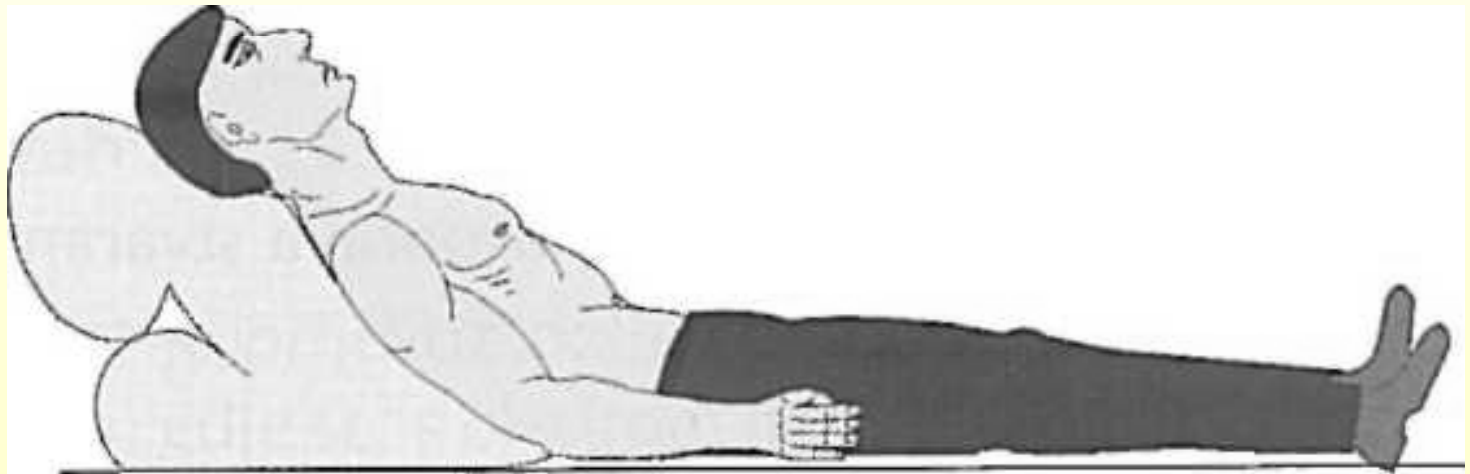
- Položaj u slučaju gušenja ili ukoliko je povređeni onesvešćen

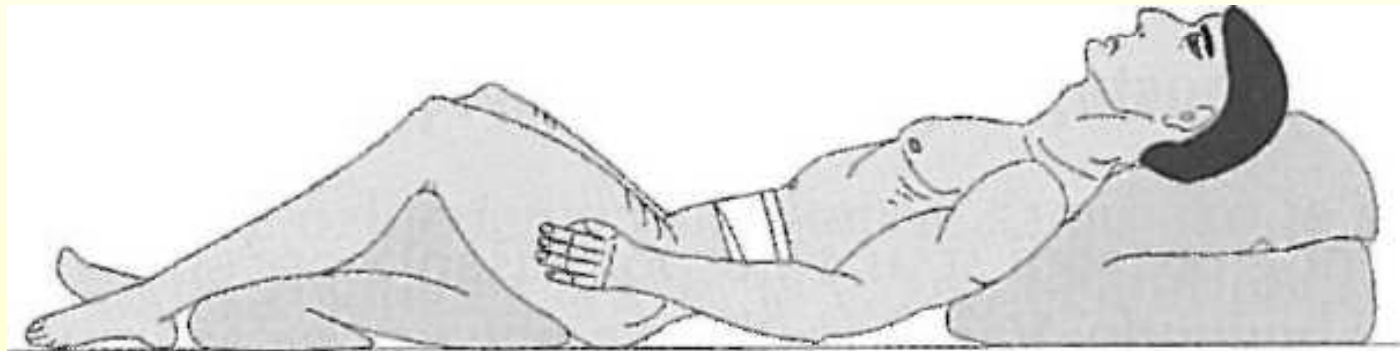
- Iskrvareni se hitno stavlja u ležeći položaj sa spuštеноm glavom i uzdignutim nogama i rukama zbog boljeg snabdevanja mozga krvlju.

- Pri smetnjama disanja prouzrokovanim povredama grudnog koša, pluća ili suženjem grkljana disanje se olakšava polusedećim položajem.

- Ako je povređen trbuh ili je upitanju prelom karlice povređeni se stavlja u ležeći položaj sa savijenim nogama.

- Osoba s povredom kičme stavlja se u ravni ležeći položaj na leđima, a ako je u nesvesnom stanju potrbuške.

- Krvarenje iz usta opasno je i zbog oticanja krvi u dušnik. Sedeći položaj s pognutom glavom napred pospešuje oticanje krvi iz usta ako nije moglo da se zaustavi krvarenje.

Nega povređenog - postupak posle pružene pomoći

- Nega unesrećenog sprovodi se u cilju poboljšanja opšteg stanja i smanjenja subjektivnog osećaja nezgode. Važna je uloga nege u sprečavanju šoka, pa se sprovodi uvek, a naročito ako unesrećeni dugo očekuje prevoz ili prevoz dugo traje.
- Nega povređenih u prvoj pomoći prvenstveno se pruža teško povređenima, deci i starcima, a sastoji se od sledećih postupaka:

- Sprovesti zaštitu od nepovoljnog uticaja vremenskih prilika, kiše, vetra, sunca i hladnoće. Korisnije je i podobnije zaštititi povređenog od gubitka telesne toplote pokrivanjem i stavljanjem u toplije prostorije, nego nanošenje toplote ugrejanim predmetima;

- Davanje tečnosti po pravilu je uvek korisno, jedino se ne daje onesvešćenim i osobama s povredom trbuha, ni u slučajevima kada se očekuje operativni zahvat za kratko vreme, jer tečnost u želucu komplikuje postupak anestezije. Zimi se daju topli napici (čaj, kafa), a leti osvežavajuća negazirana pića. Alkoholna pića ne smeju da se daju povređenima, jer više štete nego koriste. Teško povređenima koji su u šoku, ili ako se to stanje očekuje, a posebno kod jakih opekotina, treba davati vodu u kojoj je na 1 litar vode rastvorena kašičica sode bikarbone i dve kašičice kuhinjske soli. Ako se povređenom ne sme dati tečnost, a on je jako žedan, potrebno je mokrom tkaninom vlažiti usne i jezik jer to ublažava osećaj žeđi;

- Smanjivanje bolova je vrlo bitno u pružanju nege i pomoći povređenima. Dobro pružena pomoć, a naročito imobilizacija povređenih ruku i nogu, smanjuje bolove. Važan je i položaj povređenog dela tela;
- Psihički uticaj na povređenog je od velike koristi. Povređenog treba bodriti i ulivati mu poverenje u dobre izgledе za skoro ozdravljenje, pa makar se pri tom služili i neistinom.

Prevoz povređenih

- Sanitetski transport je prevoz povređenog do kvalifikovane medicinske pomoći (zdravstvena ustanova) gde se, s obzirom na stručne i tehničke mogućnosti, može pružiti kvalitetnija medicinska pomoć, oživljavanje i lečenje. Ispravno izveden sanitetski prevoz od istog je značaja za sudbinu povređenog kao i pružena prva pomoć. Neispravan i neprilagođen prevoz može prouzrokovati teške posledice.

- Prevoz povređenih od mesta nesreće deo je prve pomoći. Osnovni zadatak osoba koje prevoze je dovesti povređenog do mesta gde mu se pruža stručna pomoć i sprovodi lečenje. Zbog toga je medicinski opravdan samo prevoz prema mestu pružanja stručne pomoći, odnosno zdravstvene ustanove.

- Premeštanje i prevoz povređenih dopušten je samo ako je prvo pružena nužna prva pomoć (laička pomoć), a vrlo je važno učiniti potrebnu imobilizaciju. Ako nije pružena prva pomoć, premeštanje je dopušteno samo kad je mesto na kom se nalazi povređeni ugroženo od požara, opasnih materija, eksplozije, rušenja objekta, poplave i slično.

- Prevoz povređenih je nužno zlo, jer načelno nepovoljno utiče na povredu i opšte stanje povređenog. Štetno je truckanje, udarac vozila o telo i obrnuto, pomeranje povređenog dela tela. Štetni su, pri prevozu, ubrzanje, usporenje i promena smera kretanja jer negativno utiču na već poremećen krvotok povređenog.

- Najmanje štetan prevoz biće ako su ispunjeni ovi uslovi:
 - pravilan položaj povređenog,
 - pravilan izbor načina prevoza,
 - pravilan i neprekidan nadzor i nega povređenog za vreme prevoza.

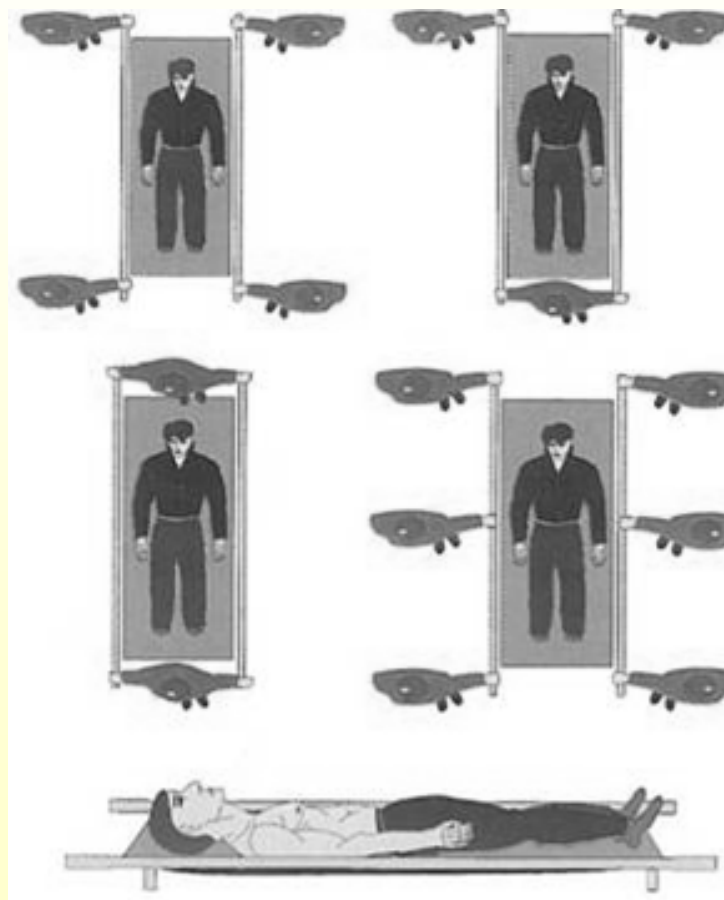
- Od pravilnog položaja povređenog tokom prevoza zavisi subjektivan osećaj, objektivno stanje, a katkada i život povređenog.
- Pravilan izbor načina prevoza zavisi od povrede i opšteg stanja povređenog, uzrasta, udaljenosti i od objektivnih mogućnosti spasioca. Do prevoznog sredstva povređeni se prenosi, a često se prenosi i do najbliže medicinske ustanove zbog nedostatka prevoznog sredstva.

- Povređenog može da prenosi jedna ili više osoba, u zavisnosti od udaljenosti prevoza, težine povređenog i broja spasilaca. Prenos može da se izvodi bez i sa pomagalima. Pomoćna sredstva za prenos mogu da budu priručna sredstva (daska, stolica, pokrivač, skije) ili standardna sanitetska nosila, i improvizovana nosila od raspoloživog materijala.

- Ako u podizanju ili prenosu učestvuju dve ili više osoba, sve radnje moraju da se obavljaju u dogovoru i usklađeno. Samo takvim radom se izbegava nepravilno i neujednačeno pokretanje povređenog, što može da izazve bolove, dalja oštećenja ili pad. Usklađenost se postiže odgovarajućim naredbama.

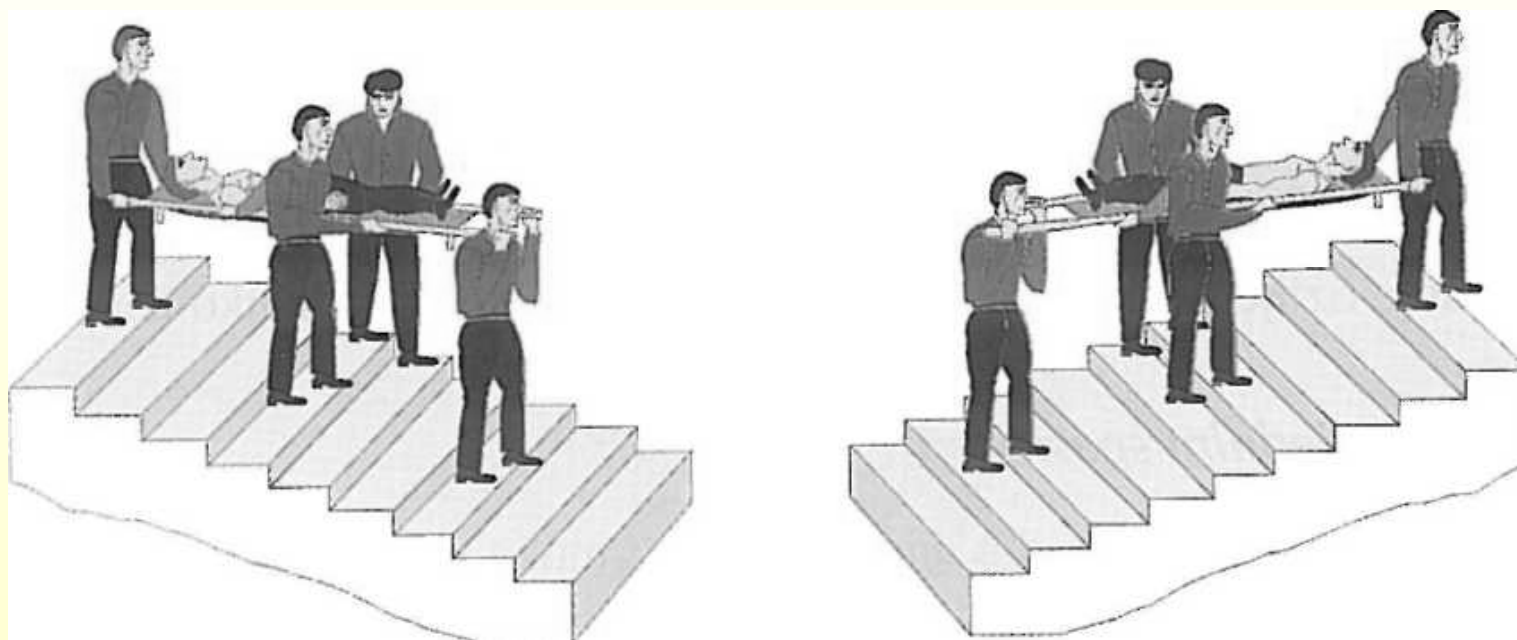
- Vođa ekipe mora biti unapred određen ako u spasavanju i prenosu učestvuju dva ili više spasioca. Vođa ekipe izdaje naredbe kao što su: uhvati, digni, kreni, stani, spusti itd. Pri prenosu nosilima učestvuju dva, tri, četiri ili šest spasioca

Pri prenosu nosilima učestvuju dva, tri, četiri ili šest
spasioca

- Nosila mora da se ravnomerno podignu, istovremeno krene i istovremeno stane. Unesrećenog treba nositi tako da gleda u smeru kretanja, a nosači idu u raskorak (jedan dogovorno istupa levom nogom, a drugi desnom). Pri nošenju niz ili uz strmu podlogu nosila moraju da se održavaju u vodoravnom položaju.

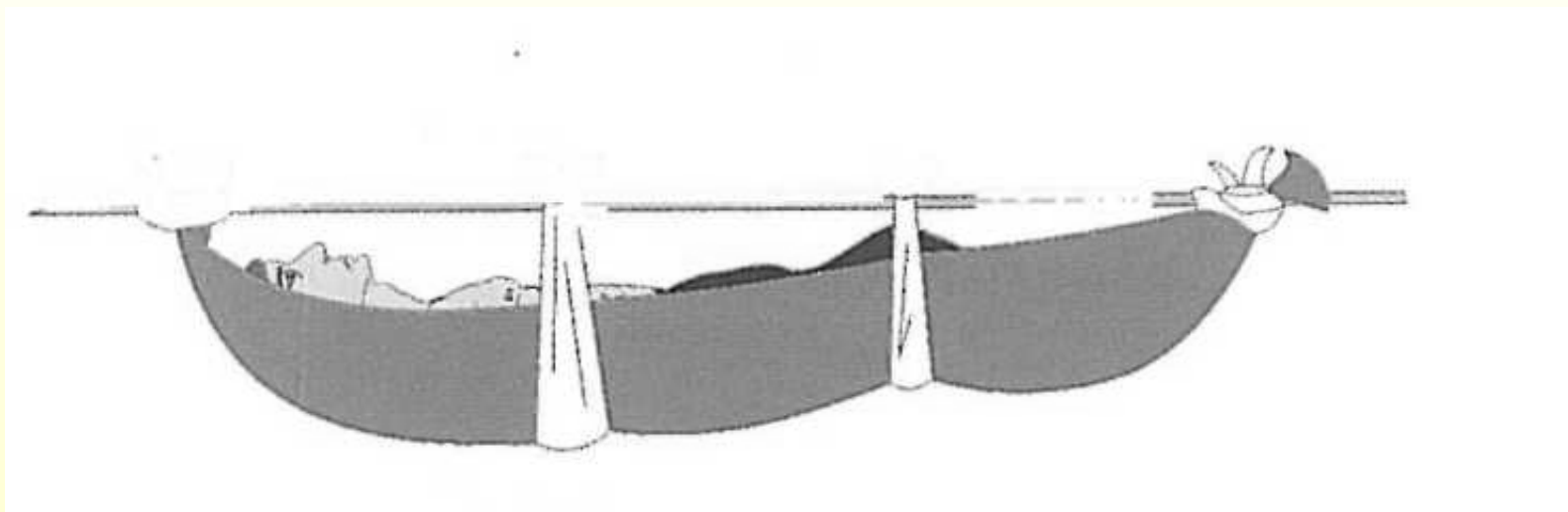
Nosila moraju da se održavaju u vodoravnom položaju

- To se postiže tako što spasilac na višoj tački drži nosila u spuštenim rukama, a na nižoj podiže ručke na ramena. Prepreke (zidovi, ograde, ruševine, i sl.) ne prelaze se zajedno s nosilima. Prvi spasilac položi prednji deo nosila na prepreku i slobodno je pređe, a zatim se nosila pomere, zadnji deo se položi na prepreku, pa tek tada drugi pređe prepreku.

- Tokom nošenja prednji nosač upozorava zadnjeg na nepravilnosti puta, a zadnji, pošto ima pregled nad prednjim i povređenim, daje naređenja.
- Kod spasavanja na improvizovanim nosilima potrebno je držati se svih pravila spasavanja kao i za normalna nosila.

Improvizovana nosila

- Nega i briga nad povređenim podrazumevaju se, a naročito su važni kad se prevozi teško povređeni. Ako se za vreme prevoza pogorša stanje povređenog, potrebno je privremeno prekinuti prevoz, povređenom pružiti nužnu pomoć, pa tek onda nastaviti s prevozom.

- Redosled izvođenja opisanih radnji ne mora uvek da bude kao što je ovde navedeno. Redosled će se razlikovati od slučaja do slučaja, ali je uvek zajedničko da se pomoć mora pružiti savesno i stručno od susreta s povređenim, pa sve do njegove predaje u zdravstvenu ustanovu.